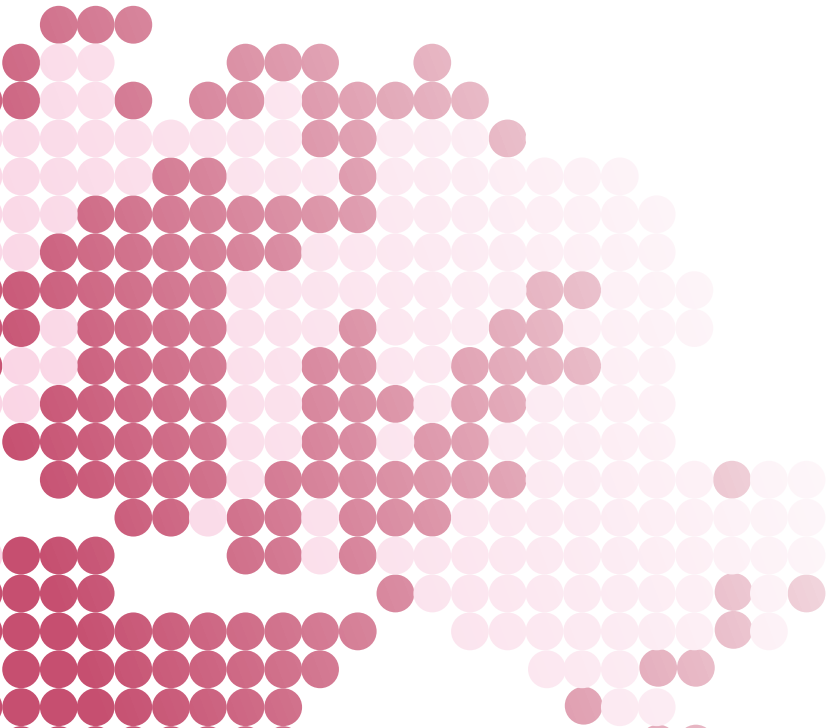

TYRESÖ KOMMUNS STRATEGI FÖR EN HÅLLBAR AVFALLSHANTERING

Avfallsplan 2030

tyresö kommun

FÖRORD

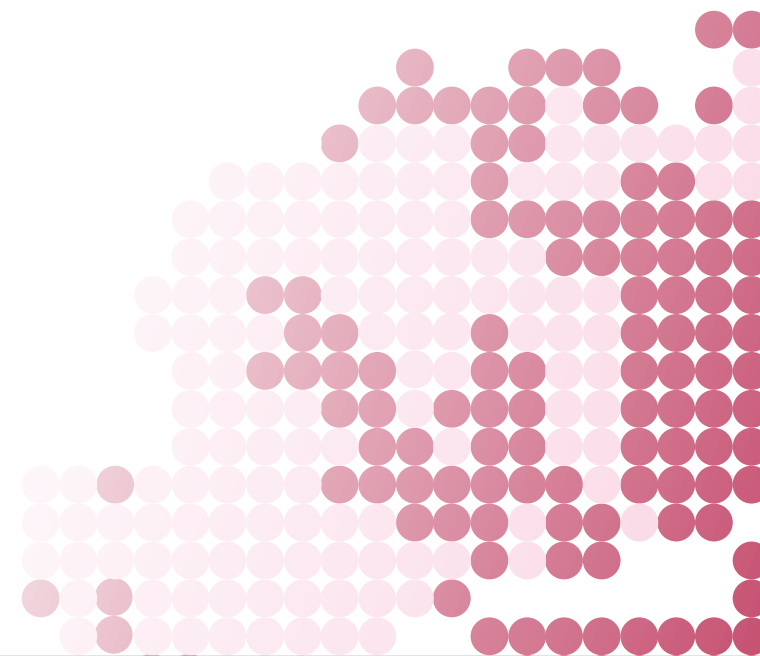
Avfallsplanen för år 2021 – 2030 har tagits fram för att vara vägledande i arbetet om hur allt avfall ska tas omhand i Tyresö kommun. Det är viktigt att både kommunicera om avfall och att lyfta fram avfall som en viktig samhälls- och infrastrukturfråga. Avfallshanteringens centrala roll i omställningen till den cirkulära ekonomin behöver synliggöras. Det översta, och bästa, trappsteget i EUs avfallstrappa är avfallsminimering. Därför har avfallsminimering varit en utgångspunkt i arbetet vid framtagandet av avfallsplanen, något som även är helt i linje med både de nya nationella riktlinjerna om avfallsförebyggande mål och åtgärder och kommunens översiktsplan där det övergripande målet för 2035 är inget avfall.

Namn politiker

SAMMANFATTNING

Överallt där människor lever och vistas uppkommer avfall. Därför är det viktigt att alla hjälps åt att förebygga att avfall uppstår, såväl inom kommunala verksamheter som i samhället. Avfallshanteringen ska ha en självklar roll i samhällsplaneringen för att rätt förutsättningar ska kunna skapas.

Syftet med planen är att skapa ett kommunövergripande styrdokument för att vägleda Tyresös avfallshantering i riktning mot ett hållbart samhälle och en cirkulär ekonomi. Planens tre fokusområden utgår ifrån EU:s avfallstrappa och är *Avfallsminimering*, *Ökad materialåtervinning* och *En renare miljö*. Till varje fokusområde finns tillhörande mål och åtgärdsförslag som ska mynna ut i konkretiserande handlingsplaner. Bland åtgärdsförslagen finns exempelvis informationsinsatser gällande avfallsminimering och miljönytta vid god avfallshantering, utöka system för återbruk och källsortering, utveckling av pedagogiska insatser för skolor och minska spridningen av farliga ämnen i miljön. Dessa åtgärder ämnar bidra till att uppfylla avfallsplanens och översiktsplanens övergripande mål om att *inget avfall ska uppstå*. Planen bidrar också till målarbetet för att uppnå Agenda 2030 samt stärker Tyresös identitet, som skapas genom att ledorden hållbart, mänskligt, grönt och blått genomsyrar all samhällsbyggnad.

LÄSANVISNINGAR

Avfallsplanen för Tyresö kommun består av ett huvuddokument samt tillhörande bilagor.

Bilaga 1: *Uppföljning av tidigare avfallsplan*

Beskrivning av hur mål och åtgärder i den tidigare avfallsplanen har följts upp samt resultatet av uppföljningen.

Bilaga 2: *Nulägesbeskrivning*

Bilagan redogör för nuvarande avfallshantering.

Bilaga 3: *Framtida avfallshantering*

Bilagan innehåller prognoser över framtida avfallsflöden i Tyresö kommun, kapaciteter för behandlingsanläggningar samt en bedömning av behovet att uppföra nya anläggningar för insamling och behandling.

Bilaga 4: *Nedlagda avfallsupplag*

Bilagan innehåller en redogörelse för nedlagda avfallsupplag i kommunen.

Bilaga 5: *Social konsekvensanalys (SKA)*

En social konsekvensanalys har genomförts och analyserat målen ur olika målgruppers perspektiv för att anpassa avfallsplanen efter dem den berör.

Bilaga 6: *Miljöbedömning*

En miljöbedömning av avfallsplanen har gjorts i enlighet med miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Bilaga 7: *Redogörelse för utställning och samråd*

I bilagan presenteras hur samråd genomförts, inkomna synpunkter samt hur dessa synpunkter har hanterats i arbetet med avfallsplanen.

Bilaga 8: *Ordlista och definitioner*

Här specificeras de termer och koncept som används i avfallsplanen och dess bilagor.

Bilaga 9: *Handlingsplan*

I bilagan framgår vilka åtgärder som ska vidtas för att nå målen, vilket kontor som ansvarar för att åtgärden genomförs samt uppgifter om hur målen ska följas upp.

Beslutsdatum:

Dokumenttyp: Plan

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Dokumentägare: Chef för enheten vatten-,avfalls- och VA-utveckling

Diarienummer: 2020/SBF008692

Giltighetstid: Till och med 2030 eller tills avfallsplan träder i kraft

INNEHÅLL

Vad är en avfallsplan?	6
Koppling till andra mål, strategier och regelverk	6
Arbetsgrupp och process	9
Så här ska avfallsplanen användas.....	10
Det här ska vi uppnå	11
Synliggöra avfallet	11
Avfall – en naturlig del av samhällsplaneringen	11
Stärka Tyresös identitet	12
Måluppfyllelse	12
Så här ska vi göra	23
Handlingsplaner och uppföljning	23
Styrmedel	23
Barnperspektivanalys.....	25

VAD ÄR EN AVFALLSPLAN?

Enligt miljöbalken ska varje kommun ha en avfallsplan som innehåller mål och åtgärder för hur kommunen ska förebygga och hantera avfall på ett miljömässigt och hållbart sätt. En sådan plan gäller hela kommunen och ska vara en del av det avfallsförebyggande arbetet på alla nivåer, från övergripande samhällsplanering till detaljerad verksamhetsplanering. Avfallsplanen utgör, tillsammans med kommunens avfallsföreskrifter, de lokala styrdokumenterna som kommunen har för att kunna bidra till att de nationella, regionala och lokala avfallsrelaterade målen uppnås.

Syftet med Tyresö kommuns avfallsplan är att ge vägledning åt kommunens medarbetare och andra aktörer, i sitt agerande inom alla delar av avfallshanteringsprocessen – från fysisk planering av nya områden och prövning av bygglov till hur medborgare och verksamheter ska hantera sitt avfall. Avfallsplanen verkar för att öka medvetenheten om avfall och dess koppling till klimat och miljö.

Målen i Tyresö kommuns avfallsplan tar utgångspunkt i internationella och nationella styrmedel och i kommunplanen för 2021 – 2024 samt gällande översiktsplan.

KOPPLING TILL ANDRA MÅL, STRATEGIER OCH REGELVERK

Avfallshierarkin

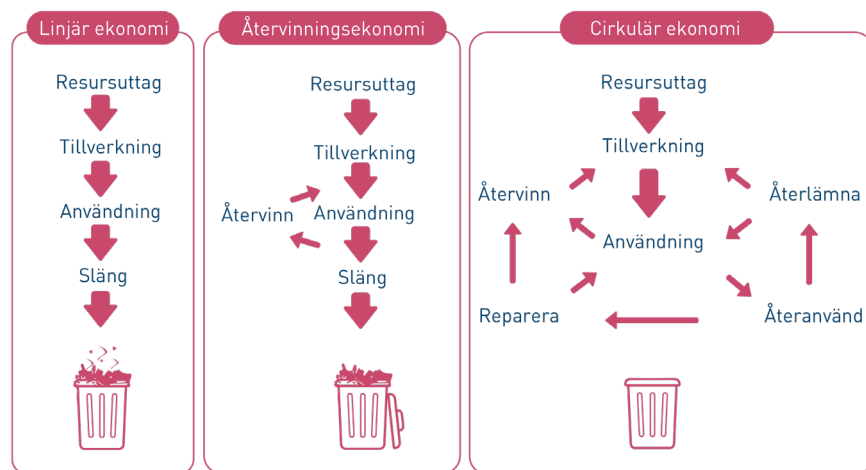
Målen i avfallsplanen utgår ifrån EU:s lagstiftade avfallshierarki (även kallad avfallstrappan), som visar vägen för prioritering och utveckling av avfallshanteringen. Enligt avfallshierarkin ska förebyggande av avfall främjas då det ger störst positiv miljöpåverkan. För det avfall som trots förebyggande åtgärder uppstår gäller prioriteringsordningen återanvändning, materialåtervinning, energiutvinning och i sista hand deponering. Målen i denna plan fokuserar på de översta stegen i hierarkin, avfallsminimering och återanvändning, vilka också är centrala i den nationella strategin för cirkulär ekonomi.

EU:s avfallshierarki

Cirkulär ekonomi

En cirkulär ekonomi är ett förhållningssätt för att minska samhällets resursanvändning och dess miljöpåverkan genom cirkulära materialflöden. Ett mer resurseffektivt nyttjande av material kan minska uttaget av naturresurser. Livslängden för produkter ska förlängas så långt som möjligt genom att återanvända, reparera och låna. Att ställa om till att bli en cirkulär och klimatneutral kommun är ett viktigt målområde i Kommunplan 2021-2024 för att skapa det hållbara livet i Tyresö.

Skillnaderna mellan linjär-, återvinnings- och cirkulär ekonomi.

Agenda 2030

Omställningen till cirkulära materialflöden främjar arbetet för att uppnå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. För att lyckas med hållbarhetsmålen globalt krävs att alla delar av samhället inkluderas och att implementering av agendan sker även på lokal nivå. Avfallsplanens bidrar till målarbetet för flera av målen i Agenda 2030. Under varje fokusområde presenteras de hållbarhetsmål som har särskilt stark koppling till uppfyllelsen av målen i avfallsplanen.

FN:s globala hållbarhetsmål.

Nationella etappmålen

Avfallsplanen medverkar till att uppfylla de nationella etappmålen. Etappmålen anger steg på vägen för att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet som är beslutade av Riksdagen. I juni 2020 inkom nya etappmål som innebär att mängden matsvinn ska minska samt att återvinningen av kommunalt avfall och återanvändning av förpackningar ska öka. Kommunalt avfall är ett paraplybegrepp som innefattar avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförbart avfall. Begreppet inkluderar inte slam.

Internationella och nationella styrmedel som ligger till grund för avfallsplanen

- Miljöbalken, med särskilt fokus på Kap 15
- Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall, NFS 2020:6
- EU:s Avfallsdirektiv 2008/98/EG
- EU:s Förpackningsdirektiv 94/62/EG
- FN:s globala hållbarhetsmål, Agenda 2030
- Generationsmålet
- Sveriges miljömål
- De nationella etappmålen
- Den nationella avfallsplanen "Att göra mer med mindre – Sveriges avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018–2023"
- "Cirkulär ekonomi – Strategi för omställningen i Sverige"
- Naturvårdsverkets vägledning "Strategiskt arbete för minskad nedskräpning"

Regionala och lokala dokument som ligger till grund för avfallshanteringen i kommunen

- "Tyresö 2035 – Översiktsplan för Tyresö kommun"
- Tyresö kommuns "Kommunplan 2021-2024 och budget för 2021"
- "Lokala avfallsföreskrifter för avfallshantering i Tyresö kommun"
- "Strategi för etablering, schaktupplag och masshantering i Tyresö kommun"

ARBETSGRUPP OCH PROCESS

Flera aktörer har medverkat vid framtagandet av avfallsplanen. Från Tyresö kommun har en arbetsgrupp från renhållningsenheten* tillsammans med en projektgrupp tagit fram innehåll med stöd av Sweco. Projektgruppen bestod av representanter från renhållningsenheten, planavdelningen, VA-enheten, fastighetsenheten, miljö- och trafikenheten, exploateringsenheten och servicecenter, för att kunna inkludera samtliga av kommunens verksamheter. Under workshops diskuterades syfte, övergripande mål, fokusområden och mål samt aktuella problem och förutsättningar. Dialog ägde också rum med måltidsservice och parkenheten, som inte hade möjlighet att delta i projektgruppen.

En uppföljning av föregående avfallsplan genomfördes och nuläget i kommunen har kartlagts för att utvärdera statusen för den kommunala avfallshanteringen (se bilaga 1, *Uppföljning av avfallsplan 2008 – 2020* respektive bilaga 2, *Nulägesbeskrivning*). Parallellt med avfallsplanens framtagande har en social konsekvensanalys tagits fram där olika målgrupper i kommunen identifierades (se bilaga 5, *Social konsekvensanalys*).

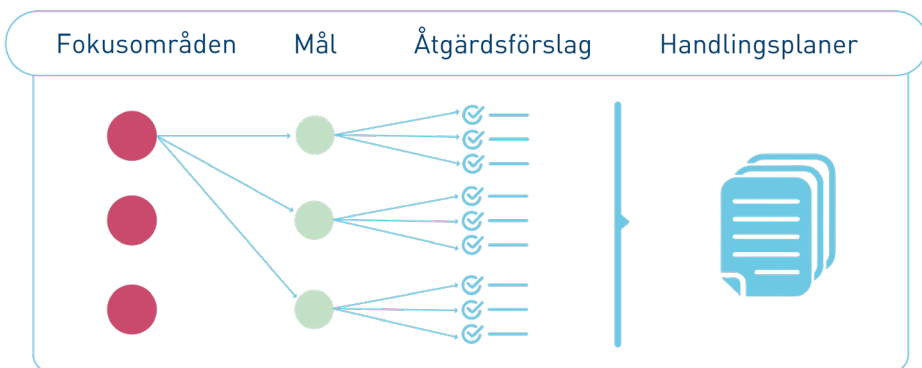
En miljöbedömning av avfallsplanen har gjorts för att utreda hur arbetet med planen kan komma att påverka miljöaspekter (se bilaga 6, *Miljöbedömning*). En prognos för Tyresös framtida avfallshantering och en redogörelse för nedlagda deponier har tagits fram som separata bilagor (se bilaga 3, *Framtida avfallshantering* och bilaga 4, *Nedlagda avfallsupplag*). Förslag till avfallsplanen ställdes ut på samråd för att involvera ytterligare aktörer i utformningen av kommunens framtida styrdokument för avfallshantering (se bilaga 7, *Redogörelse för utställning och samråd*).

Under 2019 färdigställdes planen efter att synpunkter inarbetats från den externa remissrundan. På grund av sent inkomna synpunkter, samt lagändringar som kom under år 2020, beslutades att planen skulle omarbetas.

* I samband med omorganisation år 2020 bytte flera av enheterna namn. Renhållningsenheten namn och avfallsverksamheten fördelades på tre olika enheter inom samhällsbyggnadskontoret, med enheten för vatten-, avfalls-, och VA-utveckling som huvudman av avfallsplanen.

SÅ HÄR SKA AVFALLSPLANEN ANVÄNDAS

Avfallsplanen är indelad i tre fokusområden som utgår ifrån EU:s avfallshierarki; *Avfallsminimering*, *Ökad materialåtervinning* och *En renare miljö*. Till varje fokusområde finns mål presenterade som riktar sig till samtliga i kommunen. Varje verksamhet behöver se till sitt eget arbete och hur de kan bidra till att målen uppfylls. Kommunens egna verksamheter bör vara föregångare och visa vägen. Ofta ger små och enkla åtgärder tillsammans stora resultat.

Upplägget för avfallsplanen och kommande handlingsplaner.

För att avfallsplanens mål ska uppnås har åtgärder kopplade till dessa tagits fram som presenteras mer detaljerat i handlingsplanerna. Handlingsplanerna tas fram för varje treårsperiod och följs upp årligen.

DET HÄR SKA VI UPPNÅ

»Det övergripande målet i avfallsplanen, och i översiktsplanen Tyresö 2035, är **Inget avfall** «.

Det övergripande målet innebär en framtid utan avfall där naturens resurser besparas. Avfallsmängderna ska minska, helst ska det inte bli något avfall alls. Så mycket som möjligt ska återanvändas eller förädlas – och sedan cirkulera så länge som möjligt. Det avfall som ändå uppstår ska hanteras på miljömässigt bästa sätt.

Detta förutsätter att inget onödigt konsumeras utan att allt kommer till optimal nytta. Här har kommunen en viktig roll, både genom de inköp och upphandlingar som görs, men även genom kontakten med medborgarna. I enlighet med kommunplanen för 2021 – 2024 ska inköp, investeringar och resursanvändning ske inom den cirkulära ekonomins villkor. Tyresö kommun ska vara en föregångare i omställningen till ett hållbart samhälle.

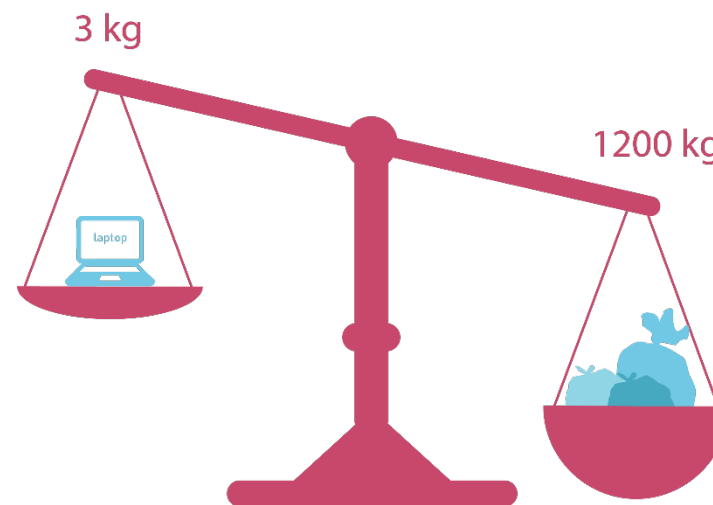
SYNLIGGÖRA AVFALLET

Att synliggöra avfallet handlar både om att framhäva avfallet som en resurs, men också om att uppmärksamma det osynliga avfallet. Det osynliga avfallet är det som konsumenten inte ser, som uppstår vid tillverkning.

Genom att konsumenter bara ser det avfall som uppstår hos dem själva, kan det vara svårt att få en uppfattning om hur mycket avfall deras konsumtionsbeteende faktiskt genererar. Som ett exempel leder tillverkningen av en bärbar dator till 1200 kg osynligt avfall, men det är

bara 3 kg som syns för köparen. Kunskapshöjande kommunikationsinsatser krävs i alla delar av samhället för att köpare ska ha möjlighet att göra

medvetna och hållbara val. För organisationer som gör stora inköp är upphandling ett viktigt påtryckningsmedel gentemot tillverkarna. Att tänka till vid inköp och uppmuntra till att låna, hyra och laga kan ge både ekonomiska och miljömässiga vinster.

Det är inte alltid det avfall som syns som väger tyngst. Vid produktion av en dator som väger 3 kg uppstår 1200 kg avfall.

AVFALL – EN NATURLIG DEL AV SAMHÄLLSPLANERINGEN

För att skapa en välfungerande avfallshantering som tillgodoser medborgarnas behov behövs en infrastruktur som ger rätt förutsättningar för detta. Genom att låta avfallsfrågan vara en naturlig del i samtliga skeden av samhällsplaneringen kan arbetsmiljön bli säkrare så att logistikproblem i senare skeden kan undvikas, avfallstransporterna göras mer effektiva och sorteringen mer lättillgänglig. Avfallsverksamheten ska alltid konsulteras vid ny- och ombyggnation så att en modern och miljövänlig avfallshantering

möjliggörs och blir lättillgänglig för alla. Avfall Sveriges handbok för avfallsutrymmen är ett viktigt instrument för att säkerställa att rätt förutsättningar skapas för en god avfallshantering och ett miljöriktigt beteende.

STÄRKA TYRESÖS IDENTITET

Avfallsplanen bidrar till att stärka Tyresös identitet, som skapas genom att ledorden *hållbart, mänskligt, grönt och blått* genomsyrar all samhällsbyggnad. Identiteten förtydligas av fyra teman; *aktivt, tillsammans, nära och varierat*.

MÅLUPPFYLLELSE

Genom måluppfyllelse klättrar Tyresö uppåt i avfallshierarkin. Bortsett från att minska avfallet, sker också en omfördelning genom att fler fraktioner sorteras ut separat till materialåtervinning. På så sätt kan varje avfallstyp hanteras på bästa sätt.

I tabell 1 och 2 presenteras två tabeller som visar utgångsläget för avfallsmängderna i Tyresö, framtida avfallsmängder om inga åtgärder vidtas samt framtida avfallsmängder om målen i avfallsplanen uppfylls. Att bara bli bättre på att sortera sitt avfall leder inte nödvändigtvis till att avfallsmängderna minskar, vilket tydligt framgår i tabell 1 och 2. Det är därför av stor vikt att lägga fokus vid att arbeta avfallsförebyggande för att kunna nå målen.

Tabell 1. Kg rest- och matavfall per medborgare/år i Tyresö.

	2015	2025 om mål inte uppfylls	2025 vid måluppfyllelse
Mängd rest-, och matavfall	202,4	172,7	151,8

Mängden rest- och matavfall minskar trots att målet inte uppfylls då restavfallet omfördelas på andra fraktioner. Exempelvis genom utsortering av förpackningar och fler grovavfallsfraktioner. Se tabell 2 där samtliga fraktioner från hushåll, samt därmed jämförligt avfall, är inräknade i kommunalt avfall (med undantag för slam).

Tabell 2. Kg kommunalt avfall per medborgare/år i Tyresö.

	2019	2030 om mål inte uppfylls	2030 vid måluppfyllelse
Kommunalt avfall (tidigare benämnt hushållsavfall)	473	527	355

Då 2020 inte var ett representativt år, är utgångsläget för samtliga mål år 2019, om inget annat anges beskrivningen.

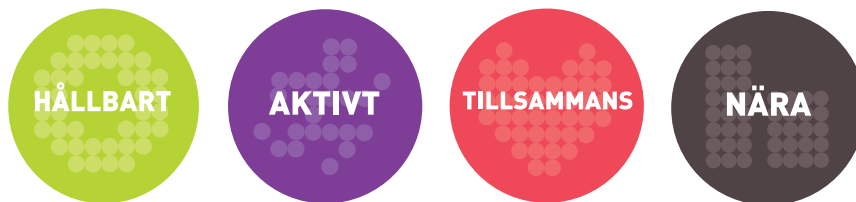
FOKUSOMRÅDE 1 - AVFALLSMINIMERING

Fokusområde 1 avser att verka för att arbeta med avfallstrappans två översta trappsteg, minimering och återanvändning. Återanvändning kopplas ofta ihop med återbruk av textil, föremål och möbler, men innefattar också exempelvis schakt- och rivningsmassor samt byggmaterial.

Aktiviteter för att uppnå målen i detta avsnitt handlar bland annat om kunskapshöjande informationsinsatser för att förtydliga avfallens koppling till miljön och förmedla nyttan av hållbara val och minskad konsumtion. Andra aktiviteter för att uppnå målen är att tillskapa möjligheter och nya system för återanvändning, uppmuntra utveckling och innovationer, utveckla pedagogiska insatser för skolor samt erbjuda utrymmen för återbruk i vardagen. Uppfyllelsen speglas i minskning av kommunalt avfall, matsvinn och textil i restavfallet samt nya platser och möjligheter för återbruk.

Så stärks tyresös identitet

Kunskapshöjande informationsinsatser leder till att medvetna medborgare kan göra aktiva val i vardagen och tillsammans bidra till ett mer hållbart Tyresö, där medborgarna har nära till återbruk.

Så bidrar fokusområde 1 till Agenda 2030

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter och en rättvis fördelning av resurser. Liknande förutsättningar för utsortering av avfall ska ges till alla.

Genom att ägna särskild uppmärksamhet åt hållbar hantering av kommunalt avfall, minskar den negativa miljöpåverkan.

Åtgärder för att förebygga, minska och återanvända avfall minskar mängderna väsentligt.

Genom ett hållbart nyttjande av naturresurser bekämpas klimatförändringarna.

Mål 1.1 25/25-målet

År 2025 ska mängden rest- och matavfall ha minskat med 25 % i jämförelse med år 2015

25/25-målet är ett nationellt frivilligt mål som har tagits fram och uppmuntras av branschorganisationen Avfall Sverige. Detta är en viktig del i arbetet med att minska livsmedelsavfallet med 20 % till år 2025, vilket är ett av regeringens antagna nationella etappmål.

✓ För måluppfyllelse behöver de totala mängderna rest- och matavfall vara mindre än 152 kg/invånare år 2025.

Mål 1.2 Kommunalt avfall

År 2030 ska mängden kommunalt avfall per invånare ha minskat med minst 25 %

Kommunalt avfall är ett paraplybegrepp som innefattar avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall (med undantag för slam). Målet innebär att varje medborgare behöver minska sina avfallsmängder med cirka 120 kg från 2019 till år 2030.

✓ För måluppfyllelse behöver de totala avfallsmängderna vara mindre än 355 kg/person år 2030.

★ Etappmål: År 2025 har mängden kommunalt avfall minskat med minst 10 % per person.

Mål 1.3 Matsvinn

År 2030 har matsvinnet minskat med minst 50 %

Matsvinn är den del av matavfallet som skulle kunnat konsumeras om det hanterats annorlunda. Enligt plockanalys som genomfördes år 2018 slängde varje hushåll i Tyresö 0,8 kg matsvinn i veckan. Detta är mat som slängts helt i onödan och här finns stor potential för bättre resursutnyttjande.

Minskning av matsvinn är en viktig klimatåtgärd, och omfattas även av delmål 12.3 i FN:s globala hållbarhetsmål.

✓ För måluppfyllelse behöver mängden matsvinn i rest- och hushållsavfallet minska till 0,4 kg/hushåll och vecka till år 2030.

★ Etappmål: Vid plockanalysen 2024 har mängden matsvinn minskat med minst 20 %.

Mål 1.4 Textil

År 2030 har den totala mängden textilavfall i restavfallet minskat med minst 60 %

Textilier är ett avfallsslag som tydligt speglas i dagens ohållbara konsumtionsmönster. Naturvårdsverket bedömer att mer än hälften av de textilier som slängs i restavfallet är hela och i ett sådant skick att de kan användas¹. Vid tillverkningen går stora mängder vatten, energi och kemikalier åt vilket har en stor negativ miljöpåverkan. Textil är därför en prioriterad materialström enligt den nationella strategin för omställningen till en cirkulär ekonomi. Enligt plockanalysen som genomfördes år 2018 slängde Tyresöborna i snitt 8,3 kg per hushåll och år. För att lyckas med målet behöver det bli enklare för medborgarna att reparera, återbruka och återvinna textil.

✓ För måluppfyllelse behöver mängden textil i restavfallet minska till 0,064 kg/hushåll och vecka till år 2030.

★ Etappmål: Vid plockanalysen 2024 har mängden textil i restavfallet minskat med minst 25 %.

¹ SMED, 2016. Plockanalyser av textilier i hushållens restavfall.

Mål 1.5 Återbruk

- a) År 2030 har ingen fastighet mer än 5 km till närmaste insamlingsplats för återbruk av någon fraktion och andelen invånare som har mindre än 1 km till närmaste återbruksstation ska öka till 75 %.
- b) Kommunen är ett gott föredöme genom att erbjuda alla kommunala verksamheter ett system för återbruk av möbler, kontorsmaterial och andra föremål.

Genom ökat återbrukande reduceras utsläppen av växthusgaser samtidigt som **mängden** rest- och grovavfall som behöver transporteras och behandlas minskar. För ökat återbruk inom kommunen behövs utrymmen som möjliggör insamling, byteshandel, reparationer och utlåning. **Fördelarna med att återanvända och reparera** behöver synliggöras och är en viktig del av det cirkulära förhållningssättet som ska genomsyra kommunen. Målet om att skapa ett internt återbrukssystem är prioriterat och bör genomföras snarast möjligt.

✓ För måluppfyllelse behöver insamlingsplatser eller insamlings-system finnas tillgängliga även i mer glesbebyggda områden.

★ Etappmål:

- a) År 2025 har färre än 5 % av medborgarna längre än 5 km till närmaste insamlingsplats för återbruk och 70 % av medborgarna har 1 km eller kortare.
- b) Senast år 2025 tillhandahåller kommunen ett organiserat system för internt återbruk där nyttan är möjlig att mäta.

1.6 Massor

År 2030 har andelen massor som återanvänds lokalt ökat

Massor bör hanteras lokalt i första hand och återanvändas så långt som möjligt för att begränsa antalet längre tunga transporter och klimatutsläpp. Det är därför viktigt att i tidigt skede se över och planera för lämpliga platser där massor kan hanteras. I de fall där lokal hantering inte är möjlig bör samarbeten på regional nivå och över kommungränser utredas.

✓ År 2020 hanterades 10 000 ton berg lokalt vid masshanteringsplatsen i Tyresö strand och totalt mellanlagrades 31 000 ton massor. Detta har inneburit att 2269 transporter in och ut ur kommunen har förebyggts.

★ Etappmål: År 2025 hanteras en större andel massor lokalt och antalet transporter har minskat.

FOKUSOMRÅDE 2 - ÖKAD MATERIALÅTERVINNING

Fokusområde 2 avser att verka för att arbeta med avfallstrappans mittersta trappsteg, återvinning.

Aktiviteter för att uppnå målen handlar bland annat om fysisk utformning för att skapa förutsättningar för ökad utsortering och materialåtervinning för alla medborgare. Lämpliga platser för återvinningsstationer behöver identifieras i tidiga skeden av detaljplaneprocessen och tydliga krav om avfallsutrymmen ställs vid ny- och ombyggnation. I områden där traditionella avfallslösningar är svårapplicerade kan alternativa lösningar behöva utredas. Avfallstaxa vidareutvecklas och differentieras för att förbättra incitamenten till ökad sortering hos hushållen.

Uppfyllelsen speglas i ökad sorteringsgrad av matavfall, förpackningar och grovavfall samt andel kommunala verksamheter som sorterar sitt avfall.

Så stärks Tyresös identitet

Med varierade insamlingsystem som finns nära och är tillgängliga för alla kan medborgarna vara med och tillsammans bidra till en god avfallshantering.

Så bidrar fokusområde 2 till Agenda 2030

Genom att öka återvinningen kan farliga ämnen tas om-hand på rätt sätt så att spridningen av skadliga kemikalier och material till vattenmiljöer minskar.

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter och en rättvis fördelning av resurser. Liknande förutsättningar för utsortering av avfall ska ges till alla.

Genom att ägna särskild uppmärksamhet åt hållbar hantering av kommunalt avfall, minskar den negativa miljöpåverkan.

Åtgärder för att förebygga, minska och återanvända avfall minskar mängderna väsentligt.

Genom ett hållbart nyttjande av naturresurser bekämpas klimatförändringarna.

Mål 2.1 Matavfall till behandling

År 2030 är minst 65 % av matavfallet utsorterat och behandlas biologiskt till biogas och biogödsel

Allt matavfall som samlas in i kommunen genomgår biologisk behandling så att energi och växtnäring tas tillvara som biogas och biogödsel. Av allt matavfall som uppstår i kommunen, slängs den största delen felaktigt i restavfallet och kan inte tas tillvara. Fler behöver sortera ut sitt avfall samtidigt som kvalitén behöver förbättras genom minskad felsortering.

År 2030 ska andelen matavfall som samlas in i kommunen ha ökat, samtidigt som mängden matsvinn reducerats. Det mest miljövänliga och resurs-effektiva är självklart att äta upp maten, medan det oundvikliga matavfallet behöver genomgå biologisk återvinning.

✓ Av allt matavfall som uppstår i kommunen, slängs 79 % felaktigt i restavfallet (statistik från 2019).

★ Etappmål: År 2025 sorteras minst 30 % av matavfallet ut för biologisk behandling.

Mål 2.2 Förpackningar och tidningar

År 2030 har den totala mängden förpackningar och tidningar i restavfallet minskat med minst 50 %

Tyresö har en miljöstyrande avfallstaxa som ekonomiskt gynnar de som sorterar ut sitt avfall. Trots det slängde varje hushåll drygt 2 kg förpackningar i restavfallet per vecka enligt den plockanalys som genomfördes år 2018. En viktig faktor för att få fler att sortera ut sina förpackningar är tillgänglighet. Invånarna behöver därför ha ökad närhet till insamlingsplatser för förpackningar och tidningar – antingen genom att utöka antalet centrala insamlingsplatser som återvinningsstationer eller genom andra system. Det är producenterna av förpackningsmaterial som har ansvar för insamlingen och hur den utformas och genomförs. Kommunen kan underlätta insamling genom att identifiera lämpliga platser för återvinningsstationer i tidiga skeden av detaljplaneprocessen och ställa tydliga krav om avfallsutrymmen vid ny- och ombyggnation. Att källsortera sitt avfall ska vara självklart, enkelt och tillgängligt för alla medborgare i kommunen, oavsett boendetyper, tillgång till bil eller särskilda behov. Med kommunikationsinsatser kan kommunen skapa engagemang och sprida viktig information till medborgarna.

✓ För måluppfyllelse behöver Tyresöborna minska andelen förpackningar i restavfallet med 1,03 kg/hushåll och vecka.

★ Etappmål: År 2025 har mängden förpackningar och tidningar i restavfallet minskat med minst 20 %.

Mål 2.3 Kommunalt avfall förbereds för materialåtervinning och återanvändning

År 2030 förbereds minst 60 % av det kommunala avfallet för materialåtervinning eller återanvändning

Genom att sortera ut fler avfallsfraktioner separat möjliggörs materialåtervinning i större grad. Återvinning ger stora miljövinster då det är mycket material som kan bidra till skapandet av nya produkter. Enligt det nationella etappmålet och avfallsdirektivet ska andelen kommunalt avfall som går till materialåtervinning och förberedelse för återanvändning öka till 60 % år 2030. För att uppnå målet krävs en ombyggnation av kretsloppscentralen som frigör ytor för separat insamling av ytterligare avfallstyper, förbättrar logistik och trafikflöden samt möjliggör utsortering av återbruk i en högre grad. Anläggningen ska också göras mer välkomnande och tillgänglig. Målet inkluderar även biologisk behandling.

✓ 2019 samlades 28,5 % av det kommunala avfallet in för materialåtervinning.

★ Etappmål: År 2025 förbereds minst 35 % av det kommunala avfallet för materialåtervinning och återanvändning.

Mål 2.4 Sortering i kommunala verksamheter

Alla kommunala verksamheter ska sortera ut förpackningar, tidningar och matavfall

För att skapa en god avfallshantering behöver alla i kommunen, såväl medborgare som verksamheter, tillsammans bidra till förändring. Genom att sätta upp mål för kommunens egna verksamheter visar kommunen på gott föredöme och att avfallsfrågan är väl förankrad och prioriterad i organisationen. Målet är prioriterat och bör uppfyllas snarast möjligt.

✓ 2020 var 55 % av de kommunala verksamheterna anslutna till matavfallsinsamlingen.

★ Etappmål: År 2023 sorterar alla kommunala verksamheter ut förpackningar, tidningar och matavfall.

FOKUSOMRÅDE 3 - EN RENARE MILJÖ

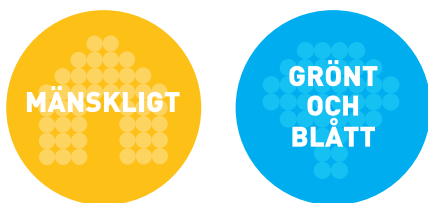
Fokusområde 3 handlar om hur den fysiska miljön i kommunen blir renare och mer hälsosam.

En viktig åtgärd för att uppnå målen är att kartlägga skräpets spridningsvägar för att kunna genomföra lämpliga insatser där de gör mest nytta. Andra åtgärder är bland annat att informera om sortering av farligt avfall för att förebygga att skadliga ämnen sprids i miljön, fossiloberoende avfallstransporter samt öka kundnöjdheten för avfallshanteringen.

Uppfyllelsen speglas bland annat i minskad nedskräpning och en renare miljö.

Så stärks Tyresös identitet

De gröna och blåa naturvärdena tas tillvara genom kretsloppstänk som uppmuntrar till återvinning och minskad nedskräpning för en ren och hälsosam livsmiljö. Avfallsplanen främjar också det mänskliga perspektivet genom en flexibel och hållbar avfallshantering som skapas med lyhördhet gentemot medborgarna som bidrar till en hög kundnöjdhet.

Så bidrar fokusområde 3 till Agenda 2030

Genom att öka återvinningen kan farliga ämnen tas om-hand på rätt sätt så att spridningen av skadliga kemikalier och material till vattenmiljöer minskar.

Åtgärder för att förebygga, minska och återanvända avfall minskar mängderna väsentligt.

Genom ett hållbart nyttjande av naturresurser bekämpas klimatförändringarna.

Förebygga spridningen av skräp till marina miljöer.

Mål 3.1 Nedskräpning

År 2030 har nedskräpningen minskat i centrala områden, naturområden och längs kusten.

Nedskräpning leder till negativa konsekvenser som bland annat förfullning av miljöer, vattenföroreningar, spridning av mikroplaster och kemikalier samt ökade kostnader för renhållning av offentliga miljöer. En stor del av det skräp som återfinns i vattenmiljöer kommer från landbaserade källor. Därför behöver skräpets spridningsvägar identifieras och kartläggas i enighet med Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram (ÅPH23). Utifrån resultatet tas lämpliga åtgärder fram för att förebygga nedskräpning. För uppföljning krävs återkommande skräpmätningar på olika platser i kommunen.

✓ Skräpmätning behöver genomföras i olika typer av områden under 2021 för att skapa ett utgångsläge att följa upp. Skräpmätningar behöver därefter genomföras återkommande.

★ Etappmål: År 2025 har nedskräpningen minskat i jämförelse med mätningen år 2021.

Mål 3.2 Farligt avfall och elektronikavfall

År 2030 ska det inte finnas något farligt avfall eller elektronikavfall i restavfallet

Tillsammans med farligt avfall är elektronikavfall av särskilt skadlig karaktär om det sorteras och hanteras på ett felaktigt sätt. Konsumtionen av elektronikprodukter har ökat påtagligt de senaste decennierna och mål har satts upp både globalt och nationellt för att tackla problemet med de växande avfallsströmmarna. Bland annat finns målen om *Giftfri miljö* och *God bebyggd miljö* bland Sveriges miljömål. Tyresö kommuns mål är att inget farligt avfall eller elektronikavfall ska hamna i restavfallet. Basåret för målet är år 2018 då senaste plockanalys genomfördes.

✓ För måluppfyllelse gäller att mängden per hushåll för respektive avfallsslag understiger 0,01 kg/vecka

★ ★ Etappmål: År 2025 slängs inget farligt avfall eller elektronik i restavfallspåsen.

Mål 3.3 Fossiloberoende transporter

År 2030 är transporterna inom avfallsverksamheten fossiloberoende

För att minska utsläppen av växthusgaser i fordonsflottan krävs en ökning av förnybara drivmedel i bränslemixen. Tyresö kommun arbetar för att öka andelen förnybara bränslen i kommunens egna fordon och har som mål att kommunen ska ha en fossiloberoende fordonsflotta 2030². Detta går i linje med det nationella miljömålet om utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter.

✓ Andelen förnybara drivmedel för insamling av mat- och restavfall var 58 % år 2019.

★ Etappmål: Efter nästa upphandling (preliminärt 2026) är 75 % av avfallstransporterna fossiloberoende.

Mål 3.4 Kundnöjdhet

År 2030 är kundnöjdheten för kommunens avfallsverksamhet minst 85 %

För en god avfallshantering för *samtliga* i kommunen krävs både robusta system och ett engagemang hos medborgarna. Det är viktigt att skapa ett förtroende för att kommunen tar hand om avfallet på miljömässigt bästa sätt. För att öka både kunskapen och förtroendet för kommunen och entreprenörer är transparens och riktade kommunikationsinsatser viktigt. Målet följs upp med genom statistik från rapporten *Kritik på teknik*.

✓ Andelen medborgare som svarade positivt eller mycket positivt i undersökningen Kritik på teknik 2019:

Hämtning av kommunalt avfall, bostad: 83 %

Lämning av avfall, kommunens ÅVC: 80 %

Lämning av farligt avfall: 74 %

Lämning av förpackningsavfall och tidningar: 73 %

Sammanvägd kundnöjdhet: 77,5 %

★ Etappmål: År 2025 är den sammanvägda kundnöjdheten minst 80 %.

SÅ HÄR SKA VI GÖRA

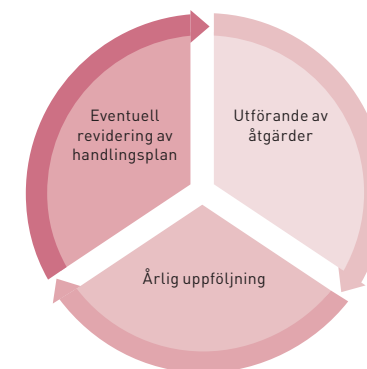
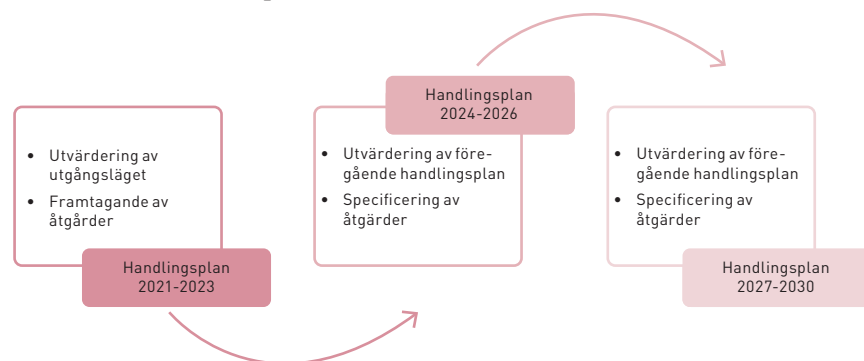
HANDLINGSPLANER OCH UPPFÖLJNING

Handlingsplaner tas fram för kortare delperioder, och ska innehålla åtgärder för perioden. Handlingsplanerna ska följas upp årligen för att säkerställa att arbetet är på väg i rätt riktning. På så sätt kan det tidigt upptäckas om ytterligare åtgärder behöver vidtas samt om handlingsplanen eller avfallsplanen är i behov av revidering.

Handlingsplanerna tas fram under första årskvartalet för vardera delperiod, och beslutas i samband med att budgeten fastställs. Detta för att säkerställa att åtgärderna får de ekonomiska medel som krävs för att verkställa dem.

Grova uppskattningar av kostnaderna för insatserna kommer att tas fram i samband med att handlingsplanerna upprättas, då även aktiviteter specificeras. Handlingsplanerna ska utgå från de mål som satts i avfallsplanen, spänna över max tre år och innehålla aktiviteter, ansvarig inom organisationen, utgångsläge samt metoder för uppföljning.

Delmålsperioderna bryts sedan ned i åtgärder som integreras i organisationens planering, där både avfallsverksamheten och andra berörda enheter ansvarar för att avfallsplanens mål hanteras.

STYRMEDEL

För att uppnå målen i avfallsplanen används olika typer av styrmedel.

Lagar och regler

Avfallsföreskrifterna utgör tillsammans med avfallsplanen Tyresös renhållningsordning, som redovisar förutsättningarna för hur avfallshanteringen ska bedrivas i kommunen. De anger vilka skyldigheter och rättigheter fastighetsinnehavare och verksamhetsutövare har samt vilket ansvar som fördelas mellan olika aktörer.

Ekonomi

Tyresö kommun har idag miljöstyrning av taxan. Miljöstyrningen sker genom behovsstyrd hämtning för de som bor i enbostadshus och har eget avfallsabonnemang. Det innebär att hushållen endast debiteras den rörliga delen av avgiften när avfallskärlet töms. För att uppmuntra utsortering av matavfall är tömningen av matavfall för närvarande kostnadsfri. Genom att sortera ut matavfall och förpackningsmaterial kan medborgarna minska sina mängder restavfall och därmed reducera sina avfallskostnader.

Kommunikation

Att påverka beteenden kräver väl genomtänkta kommunikationsinsatser. Kommunikation är ett viktigt styrmedel som kommer att användas för att kunna uppnå avfallsplanens mål. En kommunikationsplan kommer att tas fram där insatser anpassas efter målgrupper.

Tillsyn

Genom tillsyn är det möjligt att kontrollera att lagar och egenkontroll uppfylls. Tillsynen i Tyresö kommun utförs av Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund (SMOHF).

Samverkan

För att uppnå målen och förbättra miljö- och avfallshanteringen i Tyresö förespråkas samverkan både inom och över kommungränsen. Samverkan med de närliggande kommunerna kan exempelvis ske i form av gemensamma upphandlingar, aktiviteter och kommunikationsinsatser tas för att bidra till kunskapsutbyte och positiva synergieffekter.

BARNPERSPEKTIVANALYS

Den 1 januari 2020 trädde Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter i kraft (2018:1197). Detta innebar att barnkonventionen blev svensk lag och att barns rättigheter ska beaktas vid beslutsprocesser och ärenden som rör barn. Närmare en fjärdedel av medborgarna i Tyresö är barn³, vilket betyder att ett stort antal barn kommer att växa upp under planens giltighetsperiod (2021-2030). Planen kommer i viss grad påverka deras uppväxt och därför har samtliga av avfallsplanens fokusområden beskrivits ur ett barnperspektiv, i syfte att skildra hur barn påverkas av avfallsplanen.

Eftersom syftet med avfallsplanen är att bidra till ett mer hållbart samhälle, bedöms resultatet av planens genomförande vara för barnens bästa då barn är en del av både dagens och framtida samhälle.

Definition:

- Barnperspektiv – barnet är objekt. En företrädare för barnet formulerar sitt perspektiv på barnets bästa utifrån sin kompetens, erfarenhet och roll.

³ SCB 2020. *Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön.*

FOKUSOMRÅDE 1 - AVFALLSMINIMERING

Fokusområde 1 syftar till att minska överutnyttjandet av naturresurser så att de finns kvar till kommande generationer. Genom att minska avfallsmängderna behöver inte lika stor mängd transporteras och behandlas vilket i sin tur också leder till minskade utsläpp av växthusgaser.

Sammanfattning av fokusområde 1 - Avfallsminimering:

- Minskad mängd rest- och matavfall
- Minskad mängd kommunalt avfall
- Minskad mängd matsvinn
- Minskad mängd textil i restavfallet
- Ökad närhet till återbruk

En stor miljö- och klimatbelastning uppstår vid livsmedelsproduktionen. Av all mat som produceras är det endast en tredjedel som äts upp globalt⁴. Matsvinn innebär alltså att miljö- och klimatpåverkan skett helt i onödan. Enligt den plockanalys som genomfördes av hushållens avfall år 2018 bestod Tyresöbornas genomsnittliga restavfallspåse av 17 % matsvinn, och ytterligare 7 % svinn av innehållet i matavfallspåsen. Informationskampanjer gällande matsvinn riktade till skolor kan få positiva spridningseffekter genom att barnet tar med sig kunskapen hem så att beteendet får fäste även i hushållen. Detta kombineras även med information som riktar sig direkt till

⁴ Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket 2020. *Halverat matsvinn i sikte 2030. Livsmedelsverkets regeringsuppdrag.*

hushållen. Eftersom den största andelen matsvinn uppstår i hemmet kan denna typ av åtgärder göra stor skillnad.

Genom att skapa bättre förutsättningar för återbruk kan jämlikheten öka mellan familjer med olika ekonomiska förutsättningar. Det kan exempelvis handla om lån av sportartiklar som möjliggör aktiviteter eller tillgång till verktyg eller symaskin för att kunna genomföra enklare reparationer, istället för att slänga sådant som gått sönder. Med ökade möjligheter till återbruk och reparationer kan mängden textil som slängs felaktigt i restavfallet även minska, vilket också är ett av målen under fokusområde 1. Textil är utpekat som en prioriterad materialström då det är extremt resurskrävande att framställa och ger upphov till stora mängder koldioxidutsläpp. Att förebygga textilavfall leder till en minskad miljöpåverkan och bättre levnadsförhållanden, framförallt för de som bor i samhällen där textil produceras.

När ett system för återbruk inom kommunens egna verksamheter finns på plats kommer barn i en större utsträckning omges av återbrukade möbler, på exempelvis skolor och liknande. Fördelen med detta är inte bara att återbruk normaliseras, utan även att ekonomiska besparingar kan göras genom färre inköp av nya produkter. Detta kan i sin tur innebära att ett ekonomiskt utrymme skapas för andra insatser som kan gynna barnen.

Informationsinsatser en viktig åtgärd för att uppnå målen inom fokusområdet. Insatserna ska anpassas till barn, då de är en viktig målgrupp för att minska framtida konsumtionsbeteendet.

FOKUSOMRÅDE 2 – ÖKAD MATERIALÅTERVINNING

Fokusområde 2 syftar till att på miljömässigt bästa sätt ta hand om det avfall uppstår trots förebyggande åtgärder.

Sammanfattning av fokusområde 2 – Ökad materialåtervinning:

- En större mängd matavfall sorteras ut för biologisk behandling
- Mängden förpackningar och tidningar i restavfallet minskar
- En större andel av grovavfallet på kretsloppscentralen materialåtervinns
- Kommunens verksamheter källsorterar

När matavfall sorteras ut separat för biologisk behandling kan biogas och biogödsel framställas. Att låta biogas ersätta fossila bränslen minskar miljö- och klimatpåverkan, vilket i sin tur även leder till minskad påverkan på hälsan. Vidare kan biogödseln ersätta konstgödsel, både på åkrar där livsmedel produceras, men även i offentliga miljöer såsom parker där barn ofta vistas. Matrester som blir stående kan dock orsaka lukt och mögel som istället har en negativ påverkan på hälsan. Detta förebyggs med information om hur matavfall bör hanteras.

Ökad utsortering av olika typer av grovavfall (skrymmande avfall) och förpackningar innebär att varje avfallstyp kan tas omhand på bästa sätt istället för att förbrännas. Genom att återvinna och låta material cirkulera kan överutnyttjandet av naturresurser begränsas, så att de finns kvar för kommande generationer. Vid materialåtervinning krävs att mer yta tas i anspråk då varje avfallstyp behöver samlas in separat. Det innebär också fler

transporter då materialet ska levereras till olika behandlingsanläggningar. Detta kan medföra buller och utsläpp och det är därför viktigt att i största möjliga mån ställa krav om fossiloberoende avfallstransporter. Både återvinningsstationer och kretsloppscentralen används av skolor och förskolor i pedagogiskt syfte, vid utlärnning om återvinning och avfallssortering.

I dagens samhälle är det inte ovanligt att barn uttrycker klimatångest eller allmän oro för framtiden⁵. Den vuxna världen spelar en viktig roll i frågan om barn och ungs känslor gällande klimatet. Att källsortera på kommunala verksamheter är positivt för barn, genom att det signalerar att vuxna tar ansvar.

Sättet som avfallet samlas in kan utgöra en fara för barn, både i samband med tömningen av behållare och vid de tunga transporterna som följer. Att belysa detta i tidiga skeden av bygg- och planeringsprocesser är därför viktigt så att insamlingen av avfall kan ske på ett så säkert och effektivt sätt som möjligt när nya anläggningar tas i bruk.

FOKUSOMRÅDE 3 – EN RENARE MILJÖ

Fokusområde 3 syftar till att göra den fysiska miljön i kommunen mer ren och hälsosam. Detta arbetas med i åtgärder för att minska nedskräpning, hantering av farligt avfall samt transporter.

Sammanfattning av fokusområde 3 – En renare miljö

- Nedskräpningen minskar
- Farligt avfall slängs inte i restavfallet
- Avfallstransporterna är fossiloberoende
- Kundnöjdheten för avfallshanteringen ökar

Skräpiga områden kan upplevas som ogästvänliga och otrygga. Framförallt för barn, som oftast vistas i utomhusmiljöer. I redan nedskräpade miljöer tenderar nedskräpningsbeteendet att fortsätta då ”skadan redan är gjord”. Fler offentliga papperskorgar och insatser som håller miljön renstädad är viktiga, inte bara för att barn och unga ska känna sig trygga, men även för att minska risken för skärsår och kvävningsoolyckor.

Ett annat mål inom fokusområde 3, är att inget farligt avfall eller elektronik slängs i den vanliga soppåsen. På så sätt kan avfallet hanteras på ett säkert sätt, vilket minskar risken för att farliga ämnen läcker ut ur kretsloppet och förorenar miljön. Detta får framförallt positiva effekter på barn och unga då denna målgrupp är mer känsliga för farliga ämnen än vuxna⁶. Hanteringen av farligt avfall är en viktig del i arbetet för att skapa en giftfri uppväxt för barnen.

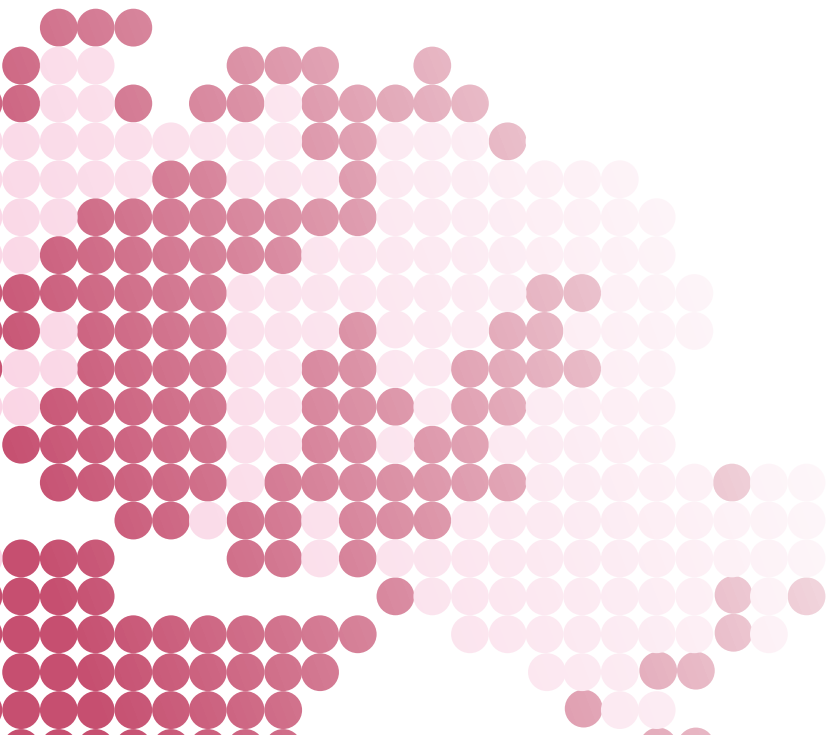
Kunskaphöjande informationsinsatser är en del i arbetet med att öka kundnöjdheten för avfallshanteringen i kommunen. Genom att informera medborgare om hur avfall ska tas om hand, och om dess viktiga koppling till klimat och miljö, kan medborgare fatta medvetet hållbara val i vardagen. Detta sänder positiva signaler till barn och unga genom att vuxna tar ansvar för denna typ av frågor. Samtidigt kan barnen också få större kunskap genom att lära sig av hur föräldrarna gör.

5

Ojala, M. (2020). *When young people worry about climate change. Tomorrow's Earth Stewards*

6

Naturvårdsverket 2017. *Gifter & miljö - kemikalier i vardagen. Om påverkan på yttre miljö och människor.*

tyresö kommun

